

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
Факультет дошкільної і початкової освіти
імені Валентини Волошиної
Кафедра початкової освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ШЛЯХИ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Студентки: 2 курсу, МАПДЗ групи
Освітньої програми:
Початкова освіта.
Спеціальності 013 Початкова освіта.
Дошкільна освіта
Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістр
Швець Мирослави Вікторівни
Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук,
доцент Казьмірчук Наталя Степанівна

Розширена _____ шкала

Кількість балів: _____ Оцінка: _____ ECTS

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Вінниця – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS УЧНІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ	8
1.1. Дефінітивна характеристика поняття «soft skills».	8
1.2. Театральна діяльність як засіб розвитку soft skills молодших школярів.	21
1.3. Досвід розвитку soft skills дітей засобами театралізації у європейських школах	36
1.4. Стан розвитку soft skills учнів початкової школи (за результатами констатувального експерименту).	46
РОЗДІЛ II. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОСВІТНІХ ПРАКТИК	62
2.1. Впровадження в освітній процес початкової школи елементів театального мистецтва з метою розвитку soft skills у молодших школярів.	62
2.2. Розвиток м'яких навичок молодших школярів у процесі позакласної роботи	77
2.3. Шкільний театр як засіб розвитку soft skills дітей	97
ВИСНОВКИ	113
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	117
ДОДАТКИ	124

ВСТУП

Розвиток soft skills молодших школярів є одним із першочергових завдань початкової школи. Зважаючи на війну в Україні, євроінтеграційні процеси та перспективи, суспільство потребує творчих, цілеспрямованих, відповідальних, неординарних особистостей, що здатні досягнути успіху та вивести країну на новий рівень розвитку. Європейські країни вже більше півстоліття працюють над розвитком soft skills учнів, починаючи ще з дитячого віку. Одним із ефективних засобів, що використовується в європейській системі освіти є театралізація. Вона сприяє всебічному та гармонійному розвитку школярів, дозволяє розкрити здібності та таланти, стимулює саморозвиток та самоосвіту учнів. Завдяки театралізації ефективно можна розвивати і soft skills учнів (креативність, лідерські навички, тайм менеджмент, комунікативність, цілеспрямованість, уміння працювати в команді, продуктивно співпрацювати тощо), адже підготовка театрального дійства потребує від кожної дитини відповідних здібностей. Європейський досвід використання театралізації в освітньому процесі молодших школярів містить низку перевірених методів, прийомів, форм роботи, що стануть актуальними і для українських педагогів.

На необхідності розвитку soft skills молодших школярів наголошено в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, педагогічній конституції Європи, законі України «Про освіту», Державному стандарті початкової освіти, концепції Нової української школи. У них акцентується увага на необхідності становлення особистості дитини, її входження в соціум, здатність взаємодіяти між членами суспільства, отримуючи продуктивний результат; здатність до зростання, самовираження та самопрезентації; здатність зайняти гідне місце в суспільному житті тощо.

Основи питання розвитку soft skills вивчалися провідними філософами, психологами, педагогами. Особливості періоду дитинства, як продуктивного етапу становлення особистості, досліджувала низка провідних психологів

(Г. Костюк, Г. Люблінська, С. Холл) та педагогів (В. Сухомлинський, С. Русова, І. Бех, В. Моляко, О. Савченко, С. Сисоєва, Е. Торндайк, Ж. Піаже).

Питання розвитку soft skills активно висвітлювалося у працях європейських науковців (Л. Андерсон, М. Калігюарі, Л. Ліпман, П. Мосс, С. Тіллі). Українські науковці також включилися в процес вивчення особливостей розвитку гнучких навичок особистості: О. Демченко (soft skills як крок до розвитку обдарованості дитини); О. Демченко, О. Жовнич, Н. Казьмірчук, І. Барановська, І. Стахова, В. Подорожний (підготовка майбутніх учителів до використання театралізованої діяльності у процесі розвитку soft skills дітей дошкільного та молодшого шкільного віку), К. Коваль (розвинені soft skills як ознака успішності сучасного громадянина), Т. Кожушкіна (формування м'яких навичок через особистісну взаємодію), С. Наход (порівняльний аналіз soft skills та hard skills), П. Мосс, С. Тіллі (розвиток soft skills через врахування всіх індивідуальних ознак самої особистості).

У програмах та підручниках Нової української школи (І. Большакова, О. Вашуленко, М. Захарійчук, Г. Остапенко, О. Савченко, Р. Шиян) зацентовано увагу на розвитку soft skills молодших школярів.

Питання використання театральної діяльності для розвитку soft skills учнів піднімали в своїх дослідженнях І. Барановська, С. Барило, О. Деркач, М. Явоненко.

Аналіз наукової літератури засвідчує важливість проблеми розвитку soft skills учнів, проте практика роботи початкової школи зустрічається із різноманітними труднощами, що ускладнюють цей процес, гальмують його. Саме тому темою нашого дослідження обрано: **«Шляхи розвитку soft skills молодших школярів засобами театралізованої діяльності в умовах євроінтеграції»**.

Об'єкт дослідження: процес розвитку soft skills молодших школярів.

Предмет дослідження: шляхи розвитку soft skills молодших школярів засобами театралізованої діяльності.

Мета дослідження: виокремити і теоретично обґрунтувати шляхи розвитку soft skills учнів початкової школи засобами театрального мистецтва.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що розвиток soft skills молодших школярів відбуватиметься швидше та ефективніше, якщо вчителі початкової школи впроваджуватимуть в освітній процес елементи театрального мистецтва, активно залучатимуть дітей до театралізованої діяльності і в позаурочний час, а також, організовуватимуть роботу шкільного театру.

Відповідно до об'єкта, предмета і мети дослідження визначено **завдання:**

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу з проблеми дослідження.
2. Вивчити зарубіжний досвід щодо розвитку soft skills у підростаючого покоління.
3. Розкрити психолого-педагогічний потенціал театрального мистецтва і його роль у формування особистості.
4. Дослідити стан розвитку «м'яких навичок» молодших школярів у сучасній початковій школі.
5. Виокремити і теоретично обґрунтувати шляхи розвитку soft skills молодших школярів засобами театралізованої діяльності.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися **методи дослідження:**

- *теоретичні:* аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури, що дав змогу розробити концептуальні підходи дослідження, уточнити сутність процесу розвитку soft skills, обґрунтувати критерії і показники їхнього розвитку; синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення і конкретизація теоретичних і емпіричних даних;

- *емпіричні*: бесіда, опитування, спостереження, аналіз продуктів діяльності, які забезпечили визначення рівнів розвитку soft skills; констатувальний експеримент.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *уперше* виокремлено і теоретично обґрунтовано шляхи розвитку soft skills учнів початкової школи засобами театралізованої діяльності;
- *уточнено* ключові поняття проблеми дослідження «soft skills», «театралізована діяльність»;
- *уточнено* характеристики показників, критеріїв та рівнів сформованості soft skills молодших школярів у сучасній початковій школі.

Практичне значення дослідження:

- *визначено* психолого-педагогічні особливості розвитку м'яких навичок молодших школярів;
- *вивчено* рівень сформованості soft skills учнів початкової школи в умовах сьогодення;
- *проаналізовано* зарубіжний та вітчизняний досвід формування м'яких навичок підростаючого покоління;
- *запропоновано* сучасні форми та методи формування soft skills молодших школярів засобами театралізованої діяльності;
- *розроблено* програму шкільного театрального гуртка для учнів початкової школи «Дивоствіт».

Експериментальна база дослідження: Експериментальне дослідження проводилося на базі Великорусавського ліцею Томашпільської селищної ради Вінницької області. В експерименті взяли участь 28 учнів третього класу та 6 вчителів початкової школи.

Апробація результатів дослідження здійснювалась:

-на VII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференція «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (28-29 березня 2023 року м. Вінниця),

-на Міжнародній науково-практичній міждисциплінарній конференції «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців: педагогічна та філологічна парадигми» (11 травня 2023 року м. Тернопіль),

-на XX міжуніверситетській студентській науково-практичній конференції «Актуальні питання культури мовлення» (21 лютого 2023 р., м. Вінниця),

-на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами».

Публікації:

1.Швець Мирослава. Шляхи розвитку soft skills молодших школярів у сучасній початковій школі. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 28-29 березня 2023 р..)* Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 12. С.248-252.

2.Швець М.В. Особливості використання інсценізації та драматизації у початковій школі як засобу розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 27 квітня 2023 р.).* Вінниця, 2023. Вип. 5. С. 334-337.

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, 2 розділів висновків, списку використаної літератури, додатків.

ВИСНОВКИ

Інтеграція України до європейського освітнього простору вказує на важливість розвитку soft skills молодших школярів як засобу особистісного успішного зростання та суспільного прогресивного становлення. Європейські (Л. Андерсон, М. Калігюарі, Л. Ліпман) та українські науковці (І. Барановська, Т. Васютіна, О. Демченко, Д. Губарева, О. Жовнич, К. Коваль, Т. Кожушкіна, Н. Казьмірчук) по різному трактують поняття «soft skills», проте у своїх дослідженнях всі вказують на те, що це спеціальні соціальні навички, які представлені широкою палітрою вмінь. Так, до soft skills відносять уміння творчо мислити, генерувати оригінальні ідеї, комунікувати, здатність йти на компроміс, знаходити аргументи для відстоювання своєї думки, організувати свій час та простір, брати на себе відповідальність за роботу команди та всіх її членів, відстоювати власну позицію та багато інших.

Питання розвитку soft skills молодших школярів висвітлено в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, педагогічній конституції Європи, законі України «Про освіту», Державному стандарті початкової освіти, концепції Нової української школи.

Використання театралізації є одним із засобів розвитку soft skills учнів. Театралізація є синтетичним видом діяльності, вона включає в себе живопис, образотворче та музичне мистецтво, літературу, скульптуру. Театральна діяльність виконує ряд функцій: соціалізуючу, виховну, розвивальну, дидактичну, релаксаційну, психотерапевтичну, відповідно вона сприяє розвитку soft skills дітей різного спектру. Театралізована діяльність позитивно впливає на розвиток пізнавальних інтересів дітей, розширює їхній світогляд, сприяє самореалізації, формує естетичні смаки та вподобання, стимулює розвиток мисленневих процесів, сприяє самоутвердженню у суспільному житті.

Участь дітей у будь-якій театралізованій діяльності примушує їх думати, аналізувати, давати оцінку дійовій особі, партнеру, собі, тобто бути постійно в процесі пізнання, відкривати нове в собі і в навколишньому світі. Театральне

мистецтво формує в дітей цілісний погляд на світ, створює можливість не лише для естетичного сприймання, естетичного оцінювання, але, насамперед, естетичної діяльності, що формує творця, активну, ініціативну особистість. У процесі театральної творчості здійснюється активне залучення школярів як до естетичних, так і до моральних, світоглядних, пізнавальних цінностей.

Недооцінка ролі мистецтва, другорядна роль, яка поки що надається предметам мистецтва, посилюють розрив між масовою школою і високою культурою. В освітніх закладах кожен педагог має усвідомити, що без дитячого театру виховний процес є досить збідненим, бо театр - це школа багатих емоцій і почуттів, школа життя у всіх його проявах - красивого і потворного, комічного і трагічного, школа пізнання і розуміння інших, школа творчості, самореалізації, самоствердження. В освітніх закладах має насамперед утвердитися думка, що театральна творчість - це не формування майбутнього артиста, не тільки дитяча розвага, а важливий навчально-виховний засіб, що ґрунтується на грі, що є потребою особистості у будь-якому віці, навіть дорослому.

У ході дослідження стану розвитку soft skills молодших школярів було виокремлено комплекс критеріїв, відповідно до опитування педагогів та враховуючи дослідження проєкту Jean Monnet Module «Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкової школи до розвитку soft skills дітей засобами театралізованої діяльності: європейський контекст» 620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE. Основними критеріями стали: креативність, критичне мислення, комунікабельність, кооперація, медіа грамотність. Відповідно до критеріїв ми визначили рівні розвитку soft skills, такі як: високий, достатній, середній, низький. Ми діагностували, що розвиток soft skills у 11 (39,2%) молодших школярів знаходиться на низькому рівні, у 8 (28,7%) – на середньому, у 6 (21,4%) – на достатньому та у 3 (10,7%) учнів – на високому рівні.

У процесі дослідження ми вивчили європейський досвід Республіки Польщі, Фінляндії, Нідерландів, звернули увагу на роль Міжнародної асоціації

театру та освіти (International Drama/Theatre and Education Association – IDEA) у процесі поширення театралізованої діяльності в освіті учнів. Ми детально ознайомилися з досвідом інтернаціональної нідерландської школи м. Амстердам (ISA) та інтернаціональної фінської школи в м. Хельсінкі (ISH) та виокремили наступні особливості використання театралізованої діяльності в школі: залучення до дійства всіх дітей класу; розподілення ролей та обов'язків у процесі підготовки до спектаклю; надання переваги постановки п'єс європейських авторів; часте відвідування театрів, організація театральних поїздок; інтерв'ювання молодшими школярами акторів театру тощо.

Узагальнивши досвід європейських країн, наявну спихолого-педагогічну та методичну літературу нами було виокремлено та теоретично обгрунтовано шляхи розвитку soft skills молодших школярів засобами театралізованої діяльності. Зокрема:

- впровадження в освітній процес початкової школи елементів театрального мистецтва з метою розвитку soft skills у молодших школярів;
- розвиток м'яких навичок молодших школярів у процесі позакласної роботи;
- організація шкільного театру як дієвого засобу розвитку soft skills дітей молодшого шкільного віку.

Ми переконані в тому, що дотримання цих шляхів сприятиме розвитку комунікативних, соціальних компетентостей, а також формуватиме навички критичного мислення, вміння обирати і відстоювати власну позицію,

У ході формувального експерименту ми використовували різноманітні інноваційні театралізовані ігри, ігри-інсценізації, ігри-драматизації, сюжетно-рольові ігри, режисерські ігри тощо. На уроках дизайну та технологій ми виготовляли з учнями театральні маски, фігурки з природних матеріалів, які ставали героями наших авторських вистав. Було створено книгу авторських дитячих казок, яка в майбутньому стане збіркою п'єс для шкільного театру. На уроках мистецтва та інтегрованого курсу «Я досліджую світ» організовували театр природи, який надзвичайно подобається учням. Окрім того,

організовували віртуальні екскурсії школярів до різних популярних європейських театрів, відвідували вистави Вінницького обласного академічного театру ляльок «Золотий ключик»,

Нами було організовано шкільний театральний гурток для учнів початкової школи «Дивосвіт». Метою гуртка є опанування знаннями з театального мистецтва, розвиток акторської майстерності та гнучких навичок учнів, розширення панорамності творчого мислення, вдосконалення умінь взаємодіяти, працювати в команді тощо. У театальному гуртку учні брали участь у написанні сценарію, пропонували свої ідеї стосовно сюжету; працювали над підбором музики; займалися виготовленням декорацій (малювали, ліпили, клеїли, вирізали); створювали театральні образи, часто костюми виготовляють із підручних матеріалів. Ми переконані, що організувати роботу шкільного театру потрібно так, щоб діти отримали максимальне задоволення від участі у театральній діяльності. Якість декорацій, костюмів у цьому випадку неважлива, необхідно, щоб діти отримали задоволення від своєї праці, участі у театралізації, адже тільки так, можна розвинути у них пізнавальний інтерес, творчі здібності, розширити панорамність мислення.

Виконане дипломне дослідження не вичерпує усіх аспектів піднятої проблеми, яка повинна мати продовження у дослідженнях, як теоретичного, так і методичного характеру.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Театр і гра. К., 2002. 291 с.
2. Барановська І. Г. Творчий розвиток молодших школярів засобами театральної діяльності. *Наукові записки: Збірник матеріалів наукової конференції викладачів та студентів інституту педагогіки психології та мистецтв. Серія «Мистецтво». Вип. 3.* Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2012. С. 11-15.
3. Бахмат Н. Розвиток SOFT SKILLS здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки, 2022.* С.144-152.
4. Богуш А. Мовленнєва компетенція дошкільника як лінгводидактична проблема. *Дошкільна лінгводидактика : Хрестом.* К., 2005. 176 с.
5. Василюк А. В. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / А.В.Василюк, Ю.В., Бондар, А.В.Хіля. Вінниця, 2020. 175 с.
6. Васютіна Т., Чижевська Ю. Формування «м'яких» навичок (SOFT SKILLS) у дітей 6-7 років засобом театралізованих вправ. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/35736>
7. Водолага Н.В. Навчання розповідання дітей старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2001. 218 с.
8. Глазунова О. Г., Волошина Т. В. Розвиток Софт Скілз у майбутніх фахівців з інформаційних технологій засобами гібридного інформаційно-освітнього середовища університету. *Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі.* Львів: Видавництво Наукового товариства ім. Шевченка, 2016.
9. Демченко О., Казьмірчук Н., Жовнич О., Стахова І. Підготовка студентів до використання театралізованої діяльності для розвитку у дітей SOFT SKILLS: європейський контекст. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Випуск 64,* 2022. С. 181-192

10. Демченко О.П., Іщенко К.В., Драбинюк С. Ю. Флуд Л.М., Театралізована діяльність як засіб розвитку творчості дітей з особливими освітніми потребами. XVII Міжнародна науковопрактична конференція «Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice», 03-06 травня 2022 р., Токіо, Японія [Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice Proceedings of the XVII International Scientific and Practical Conference Tokyo, Japan May 03 – 06, 2022]. С.580-585.
11. Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р., № 87). URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
12. Деркач О. О. У гості до Мельпомени. Становлення та розвиток театрального мистецтва : навч. посіб. Ч. 1. Вінниця: ВДПУ, 2010.
13. Длугунович Н. А. SOFT SKILLS як необхідна складова підготовки ІТ-фахівців. Вісник Хмельницького національного університету. Вип. №6, 2014. С. 219
14. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
15. Жовнич О.В., Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Театр природи як засіб формування SOFT SKILLS в учнів початкової школи. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*, 2020. Випуск 61. С. 23-30.
16. Закон України «Про освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
17. Зімакова Л. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціалізації учнів засобами театрального мистецтва: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 . К., 2004. 20 с.
18. Зозуля А. В. Театралізована діяльність як засіб мовленнєвого розвитку дошкільників. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім.

- Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки, 2015. № 4. С. 151-157.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2015_4_28.
19. Імбер В.І. Роль сучасних засобів навчання у формуванні творчої особистості майбутнього вчителя початкових класів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. Випуск 15, 2005. С. 20-23.*
20. Інтернаціональна школа (ISH) в Хельсінкі (Фінляндія). URL: https://ishelsinki.fi/learning-at-ish/#primary_years_programme
21. Інтернаціональна школа (ISA) в Амстердам (Нідерланди). URL: <https://www.isa.nl/the-arts/>
22. Коваленко В. Є. Соціалізація особистості в умовах сучасних викликів. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 7 (338), 2020. С. 5-15. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7066/1/1.%20Kovale%20nko.pdf>
23. Коваль К.О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2015. № 2. С. 162-167
24. Коваль К.О. Особливості розвитку «soft skills» студентів. *Вісник Вінницького політехнічного університету*, 2015. № 3. С. 27.
25. Кожушкіна Т.Л. Міжособистісна взаємодія як складова частина «soft skills» студентів педагогічного коледжу. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова: Вип. 63, 2018. С. 80.*
26. Концепція Нової української школи. URL: [https:// www.kmu.gov.ua /.../ukrainska-shkola-compressed.pdf](https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf)
27. Костюшко Г.О. Педагогічні умови організації театральної самодіяльності. *Наукові записки: педагогічні та історичні науки. Вип. 57 / Мво освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова ; Укл. П.В. Дмитренко, Л.Л. Макаренко, редкол. М.І. Шкіль. Київ : НПУ, 2004. С. 68–75.*
28. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2 ч. Київ : Освіта, 2009. 302 с.

- 29.Лазаренко Н.І. Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції : монографія. Вінниця : ТОВ «Друк», 2019. 389 с.
- 30.Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. ВЦ «Академія». Київ : Академія, 2006.
- 31.Лук'янченко О. М., Васютіна Т. М., Кондратюк О. М. Психолого-педагогічні аспекти формування «SOFT SKILLS» у молодших школярів у процесі гри. *International scientific and practical conference. Wloclawek, Republic of Poland May 28-29, 2021*. С. 23-27.
- 32.Любчак Л.В. Підготовка майбутніх вихователів до організації театралізованої діяльності дітей дошкільного віку. Освітній дискурс : збірник наукових праць / голов. ред. О. П. Кивлюк. Київ : «Видавництво «Гілея», 2018. Випуск 9 (11-12) : Педагогічні науки. С. 91-103.
- 33.Макаренко Л. Дитяча театралізована діяльність. К. : Шкільний світ, 2012.
- 34.Макаренко Л. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність. Київ: Шкільний світ, 2008. 128 с.
- 35.Науково-педагогічний проєкт «інтелект України». URL : <https://intellect-ukraine.org/>
- 36.Наход С.А. Значущість «soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова: Вип. 63*, 2018. С. 39.
- 37.Освітня програма «На крилах успіху». URL : <http://gimnasium-267.kiev.ua/files/programa-na-krilah-uspihu.pdf>
- 38.Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/experience/teatr-na-urotsi-praktykum-dlya-pochatkovoyi-shkoly/>
- 39.Паві П. *Словник театру*. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 2006. 640 с.
- 40.Педагогіка: навч. посібник / В.М.Галуз'як, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. Вінниця: РВВ ВАТ "Вінолбдрукарня", 2000. 200 с.

41. Розвиваємо навички 4К: креативність, критичне мислення, комунікацію та командну працю. URL: <https://osvitoria.media/experience/rozvyvayemo-navychky-4k-kreatyvnist-krytychne-myslennya-komunikatsiyu-ta-komandnu-pratsyu/>
42. Смагіна Т. М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills в підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. Житомир, 2017. С. 21.
43. Театральна педагогіка як універсальний засіб виховання людини. URL: <https://jak.koshachek.com/articles/teatralna-pedagogika-jak-universalnij-zasib.html>
44. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004. 640 с.
45. Шинкарук В.І. Філософський словник. Київ : Головна ред. УРЕ, 1986. 1076 с.
46. Шиян Р.Б. Типова освітня програма для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти. Київ, 2018. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Shiyana.pdf>
47. Anderson L. W., & Krathwohl, D. R. A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A 7. Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives: Complete Edition. New York: Longman, 2001.
48. Bancino R., and C. Zevalkink. "Soft Skills: the New Curriculum for Hard Core Technical Professionals." Techniques, 82:5, 2007. URL: http://www.pinnacleapps.com/library/wp-content/uploads/2012/07/Soft_skills_The_New_Curriculum.pdf
49. Caligiuri M. The Expired Words of Pedagogy: language, Education and Democracy. *Formazione & Insegnamento*, 20 (1 Tome I), 2022. P. 346-361. https://doi.org/10.7346/-fei-XX-01-22_32
50. Cinque Maria. "Lost in translation'. Soft Skills Development in European Countries". *Tuning Journal for Higher Education* 3 (2), 2016. P. 389-427. [https://doi.org/10.18543/tjhe-3\(2\)-2016pp389-427](https://doi.org/10.18543/tjhe-3(2)-2016pp389-427).

51. Demchenko Olena, Kazmirchuk Natalia, Zhovnych Olesia, Stakhova Inna, Podorozhnyi Vadym, Baranovska Iryna. PREPARING STUDENTS FOR THE USE OF THEATER ACTIVITIES FOR CHILDREN'S DEVELOPMENT SOFT SKILLS: EUROPEAN CONTEXT. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 27th-28th, 2022. 31-46. URL: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6866>
52. Drama Curriculum. Government of Ireland. Dublin. URL: https://www.curriculumonline.ie/getmedia/f2199a0a-9562-4643-b95f-a2fc272ccf13/PSEC04b_Drama_Curriculum.pdf
53. Drama Games and Theatre Activities. URL: <https://www.dramanotebook.com/dramagames/>
54. EU experience of soft skills development of preschool and primary school age children by theater activities in teacher training. URL: <http://erasmus.vspu.edu.ua/>
55. International Drama. URL: <http://culture360.asef.org/organisation/internationaldramatheatre-and-education-association/>
56. Jackson Tony ed. Learning through Theatre. London & New York: Routledge. pp. 1993. 109-127
57. Kutzelmann Sabine, Seraina Paul und Andrea Büchel. Mehrsprachiges Lesetheater: Ein Lautleseverfahren zur sprach- und fachübergreifenden Förderung der Leseflüssigkeit. In Lautleseverfahren in der Praxis, hrsg. v. Sabine Kutzelmann und Cornelia Rosebrock, 2018, P. 111-125.
58. Lippman L., Ryberg R., Carney R. and K. Moore. Workforce Connections: Key «Soft Skills» that foster Youth Workforce Success: Toward a Consensus Across Fields, June 2015. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>
59. Moss P. & Tilly C. Soft skills and race: An investigation of black men's employment problems. *Work and Occupations*, 23 (3). 1996. 252 p.

60. O'Toole J. Emma's Dilemma: the Challenge for Teacher Education in Drama. *Key Concepts in Theatre/Drama Education*. Rotterdam/Boston/Taipei : Springer Science and Business Media, 2011. P. 13-19
61. Soft Skills for Entrepreneurs. URL: <https://www.skills-4u.eu/wp-content/uploads/2019/12/R1.2.pdf>
62. Soft skills для розвитку дитини: емоційний інтелект, комунікація та медіаграмотність. Медіаальбом для наймолодших / Ю.М. Зоря, Н. М. Степанова/ За редакцією О. В. Волошенюк. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2021. 42 с.
63. Theatre-in-Education (TiE). URL: <https://www.belgrade.co.uk/theatre-in-education-tie/>
64. Toivanen T. Drama Education in the Finnish School System – Past, Present and Future. *Miracle of Education : The Principles and Practices of Teaching and Learning in Finnish Schools*. Rotterdam : Sense Publishers, 2016. P. 229-240.
65. Welldone. Що таке Soft Skills? В чому різниця Soft і Hard Skills? 2017. URL: <https://www.welldone.org.ua/shho-take-soft-skills-v-chomu-riznitsya-soft-i-hard-skills/>.